

Što čini Hrvatsku poduzetničkom zemljom?

REZULTATI GEM 2002-2005 ZA HRVATSKU

Global Entrepreneurship Monitor

Najveći međunarodni istraživački projekt o poduzetništvu, od 1999
Hrvatska, od 2002

Svake godine 40-ak zemalja:

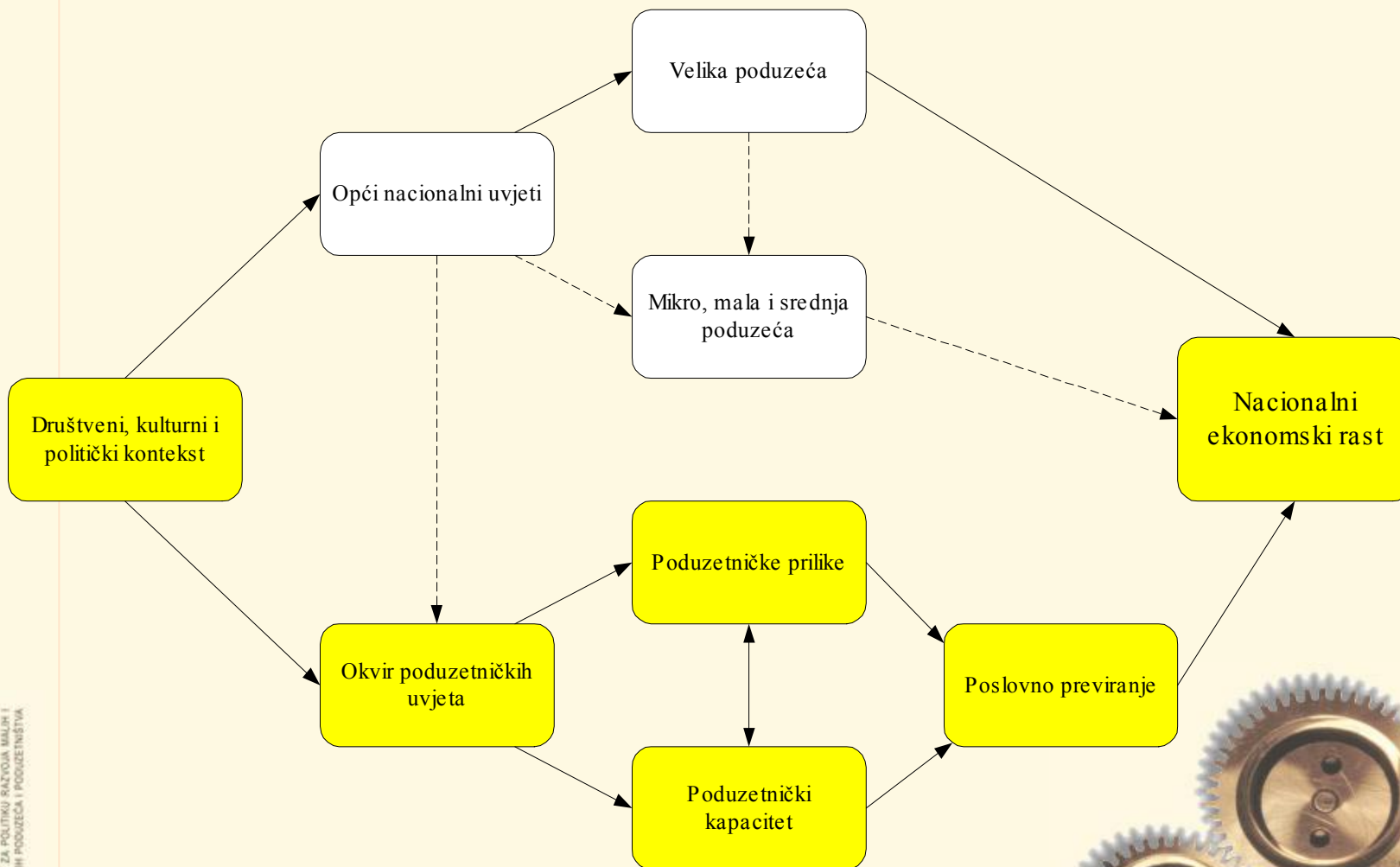
- 65% svjetskog stanovništva
- 92% svjetskog BDP

Temeljna istraživačka pitanja:

- Koliko su razlike u poduzetničkoj aktivnosti povezane s ekonomskim rastom zemlje?
- Što vlade mogu učiniti kako bi utjecale na razinu poduzetničkog djelovanja zemlje?

Okvir općih nacionalnih uvjeta

- Otvorenost nacionalnog gospodarstva
- Učinkovitost financijskog tržišta
- Razina ulaganja u istraživanje i razvoj
- Fizička infrastruktura
- Upravljačka kompetencija
- Fleksibilnost tržišta radne snage
- Vladavina prava

Okvir poduzetničkih uvjeta

- Financijska potpora
- Vladine politike
- Vladini programi
- Obrazovanje
- Transfer istraživanja i razvoja
- Poslovna i stručna infrastruktura
- Otvorenost unutarnjeg tržišta i konkurentnost
- Pristup fizičkoj infrastrukturi
- Kulturne i društvene norme

- Što GEM daje:
- Usporedbe promjena unutar zemlje (vertikalna usporedba)
- Usporedbe razlika između zemalja (horizontalna usporedba) - *benchmark*

Izvor podatka

- Slučajno izabran uzorak odrasle populacije, 18-64 godine starosti
  - U Hrvatskoj 2000
  - Puls
- Eksperti, najmanje 36
- Makroekonomski pokazatelji, iz međunarodnih izvora

Ključni indikatori poduzetničke aktivnosti

- TEA indeks
- Motiviranost za poduzetništvo
  - TEA Prilika i TEA Nužnost
- Struktura aktera poduzetničke aktivnosti
  - Početnik, novi poduzetnik, “odrasli” poduzetnik
- Stopa “odrastanja” poslovnih pothvata
- % rastućih poduzeća

TEA indeks - od začelja do sredine ljestvice

- 3,62 TEA (2002)
  - Rang 32/37
- 6,11 TEA (2005)
  - Rang 19/35

TEA Prilika

- 2,18 (2002)
  - Rang 35/37
- 2,92 (2005)
  - Rang 32/35

TEA Nužnost

- 0,85 (2002)
  - Rang 25/37
- 3,09 (2005)
  - Rang 6/35

Motiviranost za poduzetničko djelovanje, više zbog nužnosti nego prilike

Indeks motiviranosti:
odnos TEA Prilika i TEA nužnost

- Hrvatska 0,9 35/35
- GEM zemlje 5,9
- Danska 27,4 max
- Slovenija 7,8 7/35

Bez novih poduzetnika nema ni “odraslih” poduzeća

Stopa poslovnog odrastanja

- Hrvatska 0,60 27/35
- GEM zemlje 0,92
- Japan 2,45 max
- Slovenija 1,44 5/35

Bez rastućih poduzeća nema ni prosperiteta

Kriteriji:

- Inovativnost u korištenju novih tehnologija
- Inovativnost u razvoju novih proizvoda
- Izloženost konkurenciji
- Orijentiranost izvozu
- Kapacitet novog zapošljavanja

Tehnološki moderniji ali inoviranje proizvoda još uvijek veliki izazov

Start-up

Najnovije tehnologije

- 9% u 2002
- 29% u 2005

Proizvod nikome nov

- 87% u 2002
- 67% u 2005

“Odrasli”

Najnovije tehnologije

- 6% u 2002
- 23% u 2005

Proizvod nikome nov

- 89% u 2002
- 73% u 2005

Svi imaju iste proizvode, konkurencija velika

Start-up poduzetnici

- 49% u 2002, 49 % u 2005.

“Odrasli” poduzetnici

- 79% u 2002, 63% u 2005

Izvozna orijentacija nedovoljna – strah od nepoznatog?

Nema niti jednog kupca izvan Hrvatske:

- 74% start-up poduzetnika (Slovenija: 20% početnika i 41% novih)
- 68% “odraslih” poduzetnika (Slovenija: 34%)

Sve više poduzeća s aspiracijom jačeg zapošljavanja

20 i više zaposlenih za 5 godina:

Start-up poduzetnici

- 13% u 2002, 15% u 2005

“Odrasli” poduzetnici

- 6% u 2002, **18% u 2005**

Kombinirani indeks potencijala rasta

Start-up poduzetnici

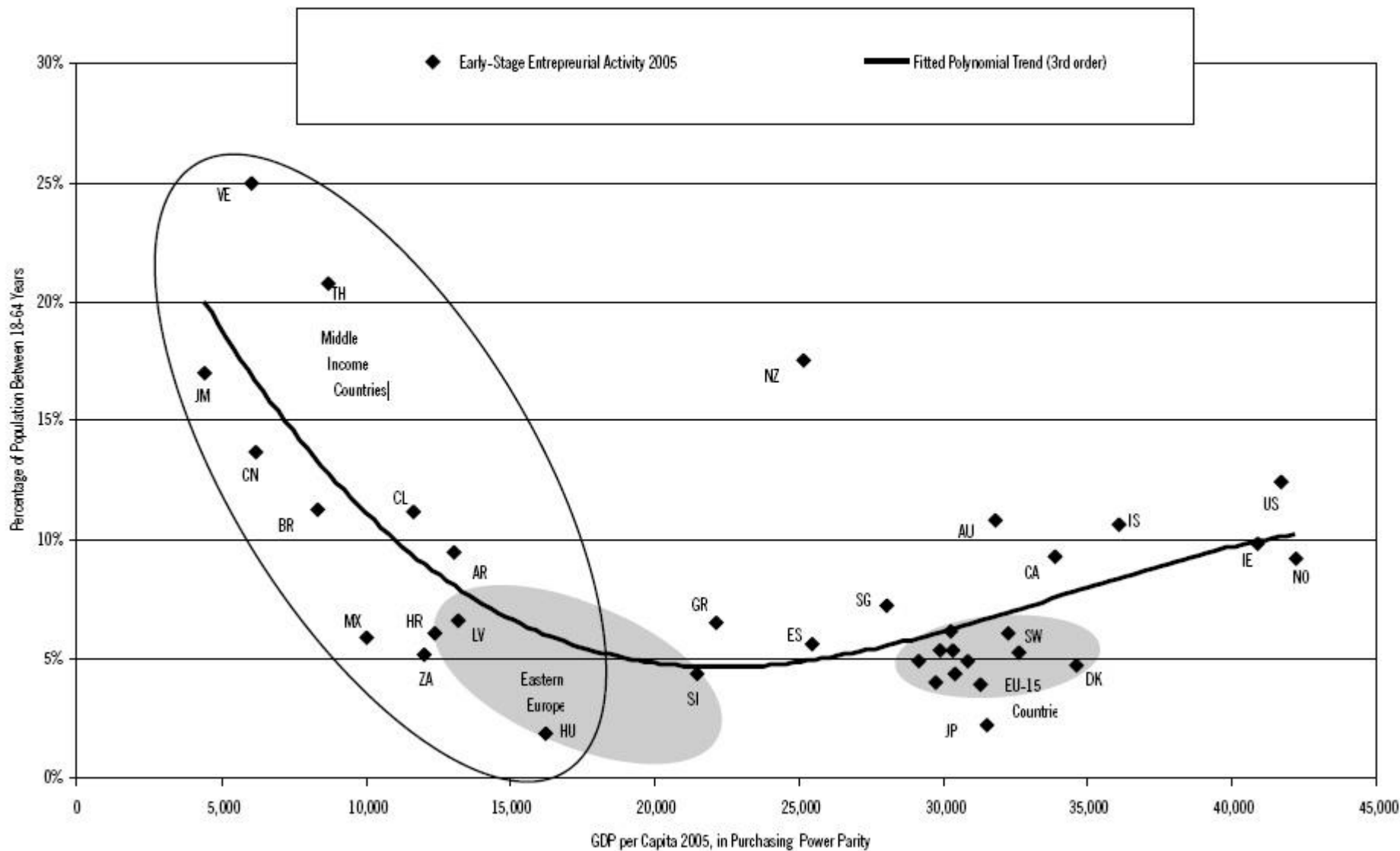
- Visokorazvijene
GEM zemlje 2,51
- Srednjerazvijene
GEM zemlje 3,91
- Hrvatska 1,7

“Odrasli” poduzetnici

- Visokorazvijene
GEM zemlje 0,96
- Srednjerazvijene
GEM zemlje 1,36
- Hrvatska 1,8

Figure A1. Early-Stage Entrepreneurial Activity Rates and GDP per Capita

- Regionalne razlike u poduzetničkom kapacitetu Hrvatske se smanjuju...
  - 2002: 4,89 TEA u Zagrebu i okolici i 2,11 TEA u Slavoniji i Baranji – raspon 2,31
  - 2005: 8,43 TEA u Zagrebu i okolici i 4,40 TEA u Sjevernoj Hrvatskoj - raspon 1,92
- ...ali regionalne razlike u motiviranosti značajne (TEA Prilika/TEA Nužnost)
  - od 0,44 (Sjeverna Hrvatska), 0,55 (Slavonija i Baranja) do 2,27 (Istra, Primorje i Gorski Kotar)

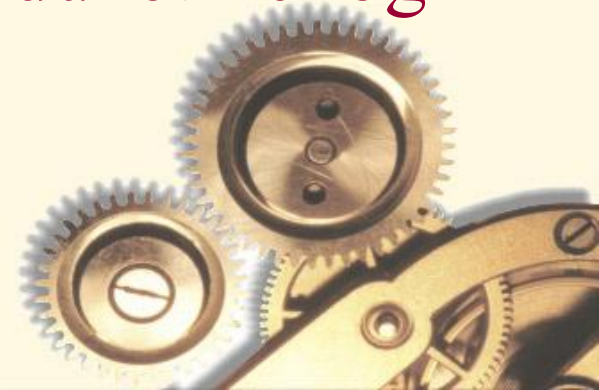

Profil start-up poduzetnika u Hrvatskoj

Obrazovaniji su češće poduzetnici

- U Hrvatskoj, srednja razina obrazovanosti
- U GEM zemljama, sveučilišno obrazovanje

Znanje i vještine važan faktor poduzetničkog kapaciteta

Muškarci poduzetniji od žena

TEA muškarci vs. TEA žene

GEM zemlje

- 2002: 1,8 x više muškaraca
- 2005: 1,6 x više muškaraca

Hrvatska

- 2002: 2,95 x više muškaraca
- 2005: 3,79 x više muškaraca

Siromašniji, češće poduzetnici

- TEA Nužnost viša

U kojim godinama se ulazi u poduzetničku aktivnost:

- U Hrvatskoj, između 35-44 godine
- U GEM zemljama, između 25-34 godine

Poduzetnička okolina: pomaže ili odmaže?

Ekspertske ocjene, 1 do 5

Ocjene ispod 3

- Poslovna i stručna infrastruktura 2,67
- Obrazovanje nakon srednje škole 2,56
- Vladini programi 2,39
- Financijska potpora 2,36
- Zaštita intelektualnog vlasništva 2,36
- Vladine politike – potpore 2,11
- Otvorenost i konkurentnost na unutarnjem tržištu – ulazne barijere 2,08
- Transfer istraživanja i razvoja 2,06
- Obrazovanje u osnovnim i srednjim školama 1,91
- Vladine politike – regulativa 1,76

Ocjene iznad 3

- Pristup fizičkoj infrastrukturi 3,91
- Poslovna i stručna infrastruktura 3,29
- Otvorenost i konkurentnost na unutarnjem tržištu – dinamika promjena 3,05

“Meke” komponente poduzetničke okoline:

- Prepoznavanje poslovnih prilika 3,19
- Poduzetnički kapacitet – motivacija 2,95
- Odnos prema ženama u poduzetništvu 2,84
- Stav prema rastućim poduzećima 2,55
- Poduzetnički kapacitet – potencijal 2,13
- **Kulturne i društvene norme MIN 2,13**

Zaključak

Bolje je, ali može PUNO bolje:

- Dalje pojačavati poduzetničku aktivnost (TEA indeks)
- Povećati motiviranost za poduzetničko djelovanje (TEA Prilika/TEA Nužnost)
- Povećati “stopu” odrastanja
- Povećati broj rastućih poduzeća

- **Od 10 najbolje ocijenjenih tvrdnji u Hrvatskoj, 5 ima niže (najbolje) ocjene od prosjeka GEM zemalja**
  - NE ZADOVOLJITI SE NAŠIM POSTIGNUĆIMA, MOŽE BOLJE
- **Od 10 najlošije ocijenjenih tvrdnji u Hrvatskoj, SVE su niže od prosjeka GEM zemalja**
  - URGENTNO INTERVENIRATI

Mogu li vladine politike postati konzistentne?

- **Preporuka 1:** uvesti princip otvorene koordinacije, na ministarskoj razini, za razvijanje zajedničkih politika fokusiranih na razvoj poduzetničkog kapaciteta
- **Preporuka 2:** HITNO nastaviti s aktivnostima pojednostavljenja regulatornog okvira

Od rascjepkanih programa do prioriteta

- ***Preporuka 3:*** od svima po malo do fokusiranih programa, temeljenih na nalazima GEM istraživanja
- ***Preporuka 4:*** statističko praćenje sektora malih i srednjih poduzeća, prema Eurostatu
- ***Preporuka 5:*** razviti transparentni sistem evaluacije vladinih programa

Transfer istraživanja i razvoja

- **Preporuka 6:** državni fond rizičnog kapitala za transfer I&R u mala i srednja poduzeća
- **Preporuka 7:** u vrednovanje društvene odgovornosti sveučilišta ugraditi kriterij javno-privatnog partnerstva u rješavanju razvojnih problema Hrvatske i lokalne sredine

Od osuđenosti na bankarske kredite do raznovrsnosti financijskih instrumenata

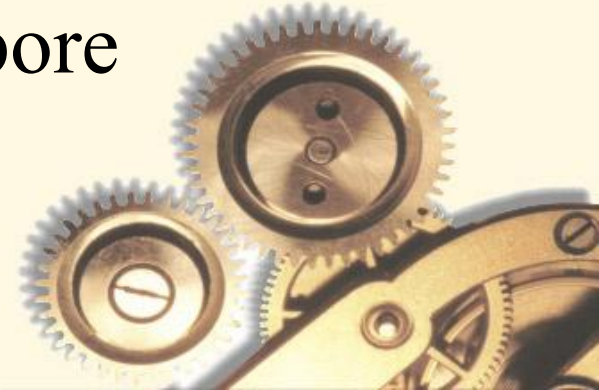
- *Preporuka 8:* regulatorni okvir za garancijske fondove
- *Preporuka 9:* regulatorni okvir ta neformalne investitore

Poslovna i stručna infrastruktura: od kvantitete do kvalitete

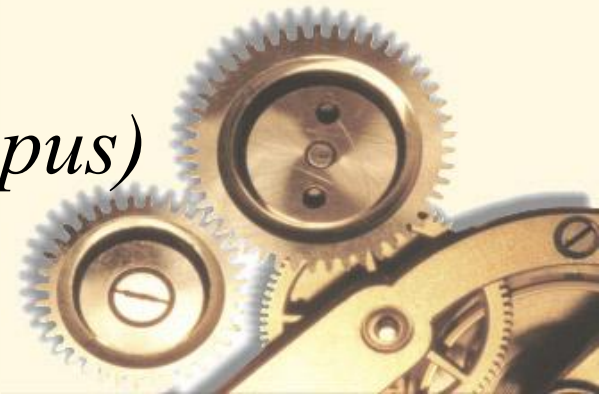
- ***Preporuka 10:*** selektivno financijsko podržavanje razvoja usluga koji nema ili čiju kvalitetu treba dovesti do razine standardizacije
- ***Preporuka 11:*** financijskim potporama bolje profilirati institucije potpore (konkurencija), ali i suradnju

Kako ojačati ljudsku dimenziju poduzetničkog kapaciteta?

- **Preporuka 12:** uvesti sadržaje iz poduzetništva u sve razine obrazovanja
- **Preporuka 13:** na tercijarnoj razini, svim studentima omogućiti poduzetničku karijeru

(entrepreneurship across campus)

- ***Preporuka 14:*** uvođenje *voucher* sistema za korištenje usluga (ulazak u poduzetničku aktivnost, rast poduzeća: inovativnost u tehnologiji, u proizvodima – korištenje industrijskog dizajna, izvoz, izlazak na tržište dionica)
- ***Preporuka 15:*** kontinuirana javna rasprava o ženama u poduzetništvu

Realizacija preporuka

- ISTOVREMENOST primjene nekih politika
- UMREŽENOST politika, programa i instrumenata
- KOORDINACIJA između institucija

2007. godina godina konkurentnosti i poduzetništva

GEM istraživački tim sa Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku:

- Slavica Singer
- Nataša Šarlija
- Sanja Pfeifer
- Đula Borožan
- Sunčica Oberman Peterka

Kontakt:

- CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva
Trg J.F. Kennedy-a 7
Zagreb
- www.gemhrvatska.org
- www.cepor.hr

